

národní
úložiště
šedé
literatury

Čtvrtletník Severočeského muzea v Liberci - Léto 2012 (5)

Severočeské muzeum v Liberci; Rous, Ivan
2012

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-383419>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 19.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

ČTVRTLETNÍK SEVEROČESKÉHO MUZEA V LIBERCÍ

Informační a programové periodikum. K dostání zdarma v síti informačních center a muzeí Libereckého kraje a Euroregionu Nisa. V nákladu 2000 ks vydává Severočeské muzeum v Liberci, příspěvková organizace, Masarykova ul. 11, 460 01 Liberec 1, <http://www.muzeumlb.cz>, tel.: 485 246 111, fax: 485 108 319

Muzeum získalo původní kabinu lanovky

Jiří Křížek

Severočeskému muzeu se v květnu podařilo získat v rámci akce „Věnujte kus Ještědu“ vskutku nečekaný exponát – původní kabinu lanovky z roku 1933. Tento unikátní dopravní prostředek přežil do dnešních dnů shodou několika osudových náhod. Po demontáži původní lanovky v lednu 1972 byla kabina využita postupně jako prodejní stánek, stavební buňka, zahradní domek a naposledy jako včelín. Díky vrstvám nátěru nebylo zřejmé, že ocelová konstrukce je opláštěna nýtovanými plechy z hliníku, jinak by už dávno jistě skončila v kovošrotu. Poslední majitel lanovkové kabiny se projevil jako veliký fanoušek našeho muzea a liberecký patriot. Přes zajímavé finanční nabídky ze strany jiných institucí a soukromých osob věnoval kabinu do našich sbírek bezplatně. Zub času se

Kabina lanovky zhruba před 50 lety, pohlednice ze sbírek SM.

na karoserii podepsal především v tom, že na ní proběhlo mnoho drobných úprav. V průběhu letošního léta proto bude zpracován restaurátorský záměr na opravu kovové karoserie a výdřevy interiéru lanovky, ze kterého vyplynou

finanční požadavky na kompletní obnovu kabiny do původního stavu. O dalším průběhu opravy a instalaci kabiny budeme informovat na webu muzea i na stránkách muzejního časopisu.

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 3

Střela V-1 Reichenberg (neboli Liberec)

Ivan Rous

Liberec byl v období druhé světové války, tedy v letech 1939–1945, hlavním městem Říšské župy Sudety. V počátcích války se jednalo o důležité sídlo ze správního pohledu a navíc v druhé polovině války už byl Liberec i významnou lokalitou z hlediska válečného průmyslu. To vše se odrazilo i v používání názvu „Reichenberg“. Pojmenovaná tak byla ponorka i typ prazvláštního letounu – pilotované verze V-1, neboli „zbraně odvety“.

V-1 (Fieseler Fi-103) byla a je jednou z nejznámějších zbraní na-

cistického Německa. Spadá do skupiny „Vergeltungswaffe“, tedy odvetných zbraní. Fi-103 byl ve skutečnosti bezpilotní středoplošník schopný nést přes 800 kg trhaviny amatolu. Projektovaný byl od května 1942, prototyp vzlétl ještě toho roku. K pohonu sloužil pulzační motor Argus As 014. Střela startovala z rampy a nebyla aktivně řízená. Navádění, respektive stabilizace se děla za pomoci gyroskopu, délku letu odměřovalo zařízení napojené na malou vrtulku.

Bezpilotní V-1 byla relativně nepřesná. Proto se v roce 1944

začalo uvažovat o pilotované verzi. První zkoušky proběhly v září a v pozadí projektu stála známá zkušební pilotka Hanna Reitschová, pilot Heinz Kensche a možná i Otto Skorzeny proslavený únosem Mussoliniho. Pilotování střely se prakticky rovnalo sebevraždě. Teoreticky mohl pilot po navedení střely letoun opustit, což se mohlo povést odhadem v jediném případě ze sta. Přímo za kabinou se totiž nacházelo těleso motoru. Už v říjnu 1944 byl projekt na Hitlerův příkaz zastaven. Sebeobětování bylo i v době vypjatého válečného stavu neslučitelné s německou kulturou.

V literatuře se nikde neobjevuje důvod, proč byla pilotovaná verze

POKRAČOVÁNÍ NA STR. 3

**LÉTO
2012**

**Zrození
libereckého
mrakodrapu**

Více na str. 5

**Benátský
gondolový prapor**

Více na str. 7

**Den romské
kultury v SM**

Více na str. 6

INDUSTRIÁLVÁLKY
SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCÍ

Ve stanu...

...reakce těch, kteří to zkusili

V pátek dvacátého sedmého dubna jsme se rozhodli vyzkoušet si, jak se spí ve stanu, který používal vojenský pluk v bitvě u Liberce před 255 lety. Bylo nás jedenáct – čtyři dospělí a sedm dětí – a byl to opravdový zážitek. Ještě před tím, než jsme ulehli, jsme měli pro děti připravené hry s vojenskou tematikou a opékání burřů v rajské zahradě přímo uprostřed muzea s vyprávěním strašidelných historek. Vyvrcholením všeho byla stezka odvahy a pak hurá do stanu.

Stan vypadal velmi jednoduše, ale účelně, a jednoduché bylo i jeho zařízení; na podlážce z hrubých prken bylo položené jen seno. Přiznám se, že jsme si na něj dali ještě deku a spali jsme ve spacácích, takže úplně autentické to nebylo. Nicméně seno bylo krásně měkoučké a vonělo do spánku. Celou noc jsem se radovala, že nikdo z nás není alergik a vůni si můžeme vychutnat bez potíží.

Pokud si myslíte, že v takovém stanu není bez baterky vidět na krok, možná máte pravdu. Nás však večer uvítalo téměř denní světlo. Bílé plátno stanu totiž propouštělo světlo z pouliční lampy a rozkládalo ho do měkkého přímí. Výhoda byla v tom, že jsme si mohli rozložit spaní i v pozdní hodině bez větších potíží s orientací. Nevýhodou byla obava, že nám to bude vadit v usínání. Ale byli jsme tak utahaní a plní zážitků, že větší na z nás usnula bez větší námahy skoro hned a spala až do rána.

Myslím, že všichni budeme mít na co vzpomínat. A pokud bude možnost, rádi si to ještě jednou zopakujeme. První reakce dětí:

Verča: *Moc se mi to líbilo.*

Nikola: *Hlavně se mi líbila rajská zahrada, ani jsem nevěděla, že v muzeu je.*

Vláša: *Když jsme šli spát, Filip si pořad zpíval a tím mě štvál, ale pak jsem najednou náhodou usnul. No bylo to prostě boží!*

Jana: *Na stezce odvahy bylo moc velké světlo (v centru města jsou „bohužel“ pouliční lampy všude...), ale i tak jsme si ji užili.*

Měsíc s fotokomorou

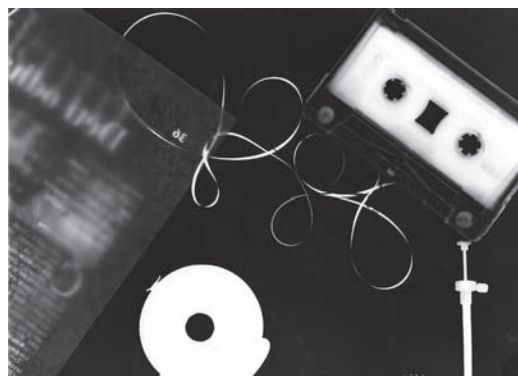
Alena Černá, muzejní pedagog

U příležitosti výstavy „Studio výtvarné fotografie v Liberci 1962–1969“ pořádalo muzeum širokou nabídku doprovodných akcí. Vedle komentovaných prohlídek a besedy s žijícími fotografiy Studia to byl i workshop nazvaný Měsíc s fotokomorou.

Po rezervaci termínu na webových stránkách muzea si mohli návštěvníci vyzkoušet, jak vzniká černobílá fotografie. Vytvářeli totiž takzvané fotogramy, tedy fotografie bez použití fotoaparátu. Fo-

togram vznikne tím, že se přímo na fotografický papír pokládají nejrůznější předměty a vše se následně na krátkou chvíli osvítí. Následující proces je stejný jako u jakýchkoli jiných fotografií – ponoření do lázně s vývojkou, vodou a ustalovačem.

Návštěvníci si vytvořili vlastní malé umělecké dílo, poznali něco nového a někteří i nostalgicky vzpomínali na staré časy, kdy si vyvolávali fotky doma, v podobně improvizovaných fotokomorách. Mnohokrát byla slyšet věta: „To ještě můj tatínek/maminka/strýček...děla-li fotky v koupelně. To si pamatuju... ale to jsem nemohl/a na nic sáhnout...“ Tady si naopak každý mohl všechno vyzkoušet úplně

Jitka Vinklátová: „Strana 39 a kazeta“

Eva Müllerová: „Lapená lebka“

sám – prostě experimentovat, jak se mu zachtělo.

Fotogramy vznikly vždy dva, jeden zůstal v muzeu, druhý si tvůrce odnesl domů. Mnoho z fotogramů má i poměrně vysokou uměleckou úroveň, takže muzeum zvažuje uspořádání malé výstavy pro veřejnost.

Protože nakonec byly obsazeny téměř všechny nabídnuté termíny a ještě některé navíc, plánujeme fotokomoru v budoucnu opakovat. Máte se tedy na co těšit. ■

Účastníci workshopu ze dne 24. 5. 2012.

Ke snídani jsme pak měli od Verčičky dobrou buchtu.

Matěj: *Tak, a teď si půjdu lehnout domů do postele...*

Filip: *Spaní před muzeem bylo moc prima. Já a Tomáš jsme byli mistři ve schovce.*

Tomáš: *Já a kamarád Matěj jsme šli spát v půl třetí ráno, ale paní učitelka si myslela, že ve dvě (ve skutečnosti byla nanejvýš jedna). Bylo to NEJ.*

Alena Veselá a třída 4. A.

Dobrý den,

trochu opožděně bych Vám i jménem svých kamarádek chtěla poděkovat za umožnění přenocování v barokním stanu před muzeem. Možnost přiblížit si alespoň částečně podmínky, ve kterých museli přežít vojáci bojující během sedmileté války, byla fantastická.

I přesto, že nás samozřejmě nedoráždila žádná zvířátka (krysy, blechy...), vyskytující se normál-

ně v dobových vojenských táborech, ale jen senná rýma, a místo bojového ryku nás občas probudila projíždějící tramvaj, jsme si přenocování užily a byl to pro nás nezapomenutelný zážitek. A snad jsme se také alespoň trochu vžily do kůže našich předků.

Jsem ráda, že jsem se mohla této akce zúčastnit, a pokud by se vyskytla další podobná nabídka, vážně bych o ní uvažovala.

Michaela Novotná

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 1

Historie lanovky na Ještěd se začala psát v roce 1924, kdy si Německý horský spolek pro Ještěd a Jizerské hory, majitel chaty na Ještědu, poprvé zažádal o její výstavbu. Kvůli složitým právním jednáním při výkupu pozemků došlo k velkému zdržení, čímž Ještěd ztratil kvůli lanovce na Černou horu československé prvenství. Budování lanovky mělo svůj národnostní a politický podtext. Původně německou iniciativu převzaly centrální státní úřady a potřebné stavební povolení bylo vydáno až v srpnu 1931. Vzhledem k tomu, že lanovka byla označena za stavbu strategického významu, měly její realizaci na starost Československé státní dráhy. Konstrukce lanové dráhy byla zadána chrudimské strojárně Františka Wiesnera a většinu dodavatelských prací získaly rovněž české firmy. Samotná kabinka je výjimkou, protože je dílem českolipské karosárny Bohemia. Dne 27. června 1933 byla lanová dráha slavnostně uvedena do provozu a již během prvních dvou měsíců přepravila 25 tisíc pasažérů. Celkový počet přepravených osob za dobu existence lanovky se

Transfer kabiny lanovky ze zahrady, kde sloužila jako včelín. 21. 5. 2012.

pohybuje v řádech milionů. Při pohledu do jejího interiéru se zdá neuvěřitelné, že byla podobně jako ta dnešní, výrazně větší kabina, určena pro 30 osob i s průvodčím. Z původního vybavení kabiny se

bohužel kromě výdřevy a elektroinstalace nic jiného nedochovalo; zmizely prvky, jako byla sklopná sedátka, telefony nebo reflektory. Nedochované části lanovky, především závěs na lano, se poda-

ř zrekonstruovat podle dobových fotografií a pohlednic, archivní dokumentace nebo třeba díky několika záběrům z filmu Ošklivá slečna z roku 1959, který se natáčel také na Ještědu. ■

POKRAČOVÁNÍ ZE STR. 1

pojmenovaná „Reichenberg“. Je možné, že pojmenování bylo zvoleno podle hlavního župního města, kterým Liberec za války byl. Další možností je, že Liberec byl spojen s V-1 třeba výrobou dílů nebo celých kompletů. V Liberci působila firma Segeflug (Kluzák) a firma Argus, výrobce pulzačně reaktivních motorů. Firma Argus měla zázemí

v Liberci od samého počátku války v roce 1939. Původně se jednalo o podnik Luftapparatebau – LAB, který je později označován jako ARGa a ARGUS Motoren GmbH Berlin Reinickendorf. Jednalo se o různé odnože jednoho závodu. Na konci roku 1943 se začalo uvažovat o přemístění výroby divize Argus Motoren z Berlína, kde se vyvíjel a vyráběl pulsační mo-

tor Argus 109-014 používaný ve střelách V-1 (Fi-103). Část výroby byla přenesena do Liberce v roce 1944, do areálu bývalé textilky čp. 80 na současné třídě Dr. M. Horákové a do areálu bývalých Energomontáží, dnes firmy DTZ, v ulici U věže. Firma Argus vyráběla různé díly pro téměř veškerá produkovaná letadla v Německu. Jednalo se především o ovláda-

cí prvky pilotní kabiny, jako jsou kniply, oboustranné řídicí páky, regulátory, ale i brzdové díly, nosníky kulometů a další. Výrobní skupiny nesly kódy podle objednavatele. Například HD 151/1 byla výroba synchronizátoru kulometu a vrtule pro letoun Dornier Do-24.

Ve výkazech vývoje výrobků firmy Argus se v září a říjnu 1944 objevuje část označená jako V-Serie. 13. září 1944 je pod kódem FDL-B (C) Z/1A uvedeno několik poznámek. Z nich vyplývá, že v Liberci se vyráběly díly kabiny, jejíž konstrukci dodala firma Henschel (výrobce V-1 Reichenberg). Celkem mělo jít o 31 kusů „strojů“, ale zpracováno jich bylo jen několik. Právě v tento měsíc probíhala úprava 175 kusů střel V-1 na pilotovanou verzi. Liberecká pobočka Argusu se specializovala na výrobu kniplů a obecně na vybavení kokpitu, a tudíž pravděpodobně byla ideálním partnerem firmy Henschel pro vestavbu ovládacích prvků do střel. Celý projekt V-1 Reichenberg byl však zrušen již v září 1944.

Pilotovaná verze střely V-1 tak mohla být pojmenována po Liberci v souvislosti s podstatnými úpravami, které měla dodat právě liberecká pobočka firmy Argus. ■

Střela „V-1 Reichenberg“ v rukou spojenců.

Zdroj: Das Bundesarchiv

LIBERECKÝ FLAŠINETÁŘ 2012

V letošním roce se do Liberce opět sjedou flašinetáři z Česka, Francie, Německa a Švýcarska na již 3. ročníku mezinárodního festivalu "Liberecký flašinetář".

15. srpna 2012

16:00 slavnostní zahájení festivalu na Benešově náměstí za účasti Ing. Lidie Vajnerové, MBA, náměstkyně hejtmana LK, Kamila Jana Svobody, náměstkyně primátorky SML, a ředitele Severočeského muzea Mgr. Jiřího Křížka; účastníky festivalu představí Henri Noubel z Toulouse | produkce flašinetářů na náměstí | občerstvení (vratislavickým pivem či pravou italskou zmrzlinou)

16. srpna 2012

10:00 produkce flašinetářů v historickém centru Liberce (Benešovo náměstí, Plaza centrum, Soukenné náměstí, Pražská ul., Moskevská ul., ...)

14:00 přednáška restaurátora Josefa Vyskočila z Gagennau Bad Rottenels o tvorbě a restaurování pohyblivých figurek na flašinetech; prezentace rozpracovaného modelu pohyblivé pouti (SM)

16:00 závěrečný koncert flašinetářů ve slavnostním vestibulu muzea | výstava kramářských písní s obrazy umístěná ve sloupové síni muzea

17. srpna 2012

10:00 oficiální ukončení festivalu v prostorách muzea (mimořádná prohlídka expozic pro zájemce z řad účastníků)

Aktualizace přírodovědné expozice SM

Martin Pudil, vedoucí přírodovědného oddělení SM

Stálá expozice byla vytvořena v polovině 80. let 20. století a pro veřejnost zpřístupněna roku 1988. V době svého vzniku se jednalo o moderní pojetí expozice odpovídající tehdejšími možnostem. V současné době však tato expozice působí zastaralým dojmem, protože od doby jejího vzniku prošly technické možnosti expozic překotným vývojem. Také po obsahové stránce již expozice není zcela aktuální. Vývoj přírodního prostředí Jizerských hor a v menší míře i dalších oblastí, kterým se expozice věnuje, prošel za posledních téměř 30 let značným vývojem, který stávající expozice nereflektuje. Navíc je celá expozice zaměřena na území tehdejšího Severočeského kraje.

Severočeské muzeum v Liberci proto připravuje aktualizaci celé přírodovědné části expozice. Vzhledem k velmi omezeným prostředkům budou zachovány stávající vitríny, aktualizuje se pouze jejich obsah. Každé téma bude zpracováno v jedné nebo více vitrínách, ve kterých bude stručný text s fotografiemi či obrázky; ty budou doplněny rostlinami

sušenými a upravenými tak, aby vypadaly co možná nejvíce přirozeně, a také preparáty zvířat. Některé vitríny budou pojaty jako malá dioramata bez textů – pouze s rostlinami a živočichy. Budou tak doplňovat textovou část expozice. Dále budou vybudována dvě velká

dioramata imitující výsek krajiny; návštěvník tak nahlédne do bukového lesa nebo k rybníku.

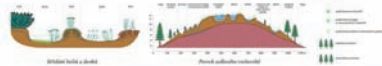
Tematicky se bude aktualizovaná expozice více věnovat bližšímu okolí Liberce, podstatná část bude zaměřena na přírodu Jizerských hor. Bude zde prezentována neživá příroda – geologická stavba, vodní toky a nádrže i vývoj rašeliníšť. Další část se bude zabývat živou přírodou. Zde návštěvníci uvidí rostliny a živočichy obývající rašeliníště i lesy Jizerských hor. Také se seznámí s historií lesů v Jizerských horách, jejich vývojem a zásahy člověka jak pozitivními, tak negativními. Další část expozice bude věnována Frýdlantsku, tedy krajině člověkem silně pozměněné, přesto v mnoha ohledech velmi zajímavé. Zde budou návštěvníci seznámeni s fenoménem meandrující řeky a životem v ní i kolem ní. Dále uvidí rostliny a obyvatele zemědělské krajiny a původních listnatých lesů. V poslední části bude zpracována příroda Ještědského hřbetu, fenomén pískovcových skal a také rostlinní i živočišný obyvatel měst. ■

Rašeliníště

Horská rašeliníště v nadmořské výšce 600-800 m n. m. jsou charakteristickým prvkem horské krajiny. Vznikají v důsledku rozkladu organického materiálu v chladném vlhkém prostředí. Jsou to ekosystémy s vysokou kapacitou uhlíku v půdě a vegetaci. Vznikají v důsledku rozkladu organického materiálu v chladném vlhkém prostředí. Jsou to ekosystémy s vysokou kapacitou uhlíku v půdě a vegetaci.

Rašeliníště mají často výrazně meandrující okraje. Vznikají v důsledku rozkladu organického materiálu v chladném vlhkém prostředí. Jsou to ekosystémy s vysokou kapacitou uhlíku v půdě a vegetaci.

Jizerskohorská rašeliníště patří k větší části do skupiny horských vrchovišť. Jsou to ekosystémy s vysokou kapacitou uhlíku v půdě a vegetaci. Vznikají v důsledku rozkladu organického materiálu v chladném vlhkém prostředí. Jsou to ekosystémy s vysokou kapacitou uhlíku v půdě a vegetaci.

Výzkumný dipterologický tým opět v akci

Pavel Vonička, entomolog

Ve dnech 11.–16. června 2012 navštívila opět Jizerské hory skupina specialistů – dipterologů, aby zkoumali zdejší málo známou faunu dvoukřídlého hmyzu, obecně označovaného jako „mouchy“. Projekt výzkumu málo známých skupin bezobratlých živočichů Jizerských hor a Frýdlantska je součástí odborných aktivit přírodovědného oddělení Severočes-

kého muzea v Liberci a probíhá již od roku 2000. Za toto období se podařilo získat rozsáhlý dokladový materiál, který se stal součástí entomologické sbírky muzea, ale výsledky především přispěly k bližšímu poznání fauny nejsevernějších českých hor a Frýdlantského výběžku (viz Čtvrtletník Severočeského muzea, léto 2011).

V letošním roce se výzkumu zúčastnili kolegové specialisté z Moravy: Doc. RNDr. Jaroslav Starý, Ph.D. (Přírodovědecká fakulta UP Olomouc), RNDr. Jindřich Roháček, CSc. (Slezské zemské muzeum Opava), RNDr. Miloslav Vála (Bukovany) a liberecký dipterolog Jiří Preisler.

RNDr. J. Roháček, CSc. na terénní stanici Jizerka.

Za doprovodu entomologa Severočeského muzea Ing. Pavla Voničky navštívila průzkumná skupina řadu lokalit, mj. přírodní rezervaci Malá Strana, údolí Jizery u Kořenova, bučiny v údolí Velkého Štolpichu, mokřady v okolí Bílého Potoka, nivu říčky Smědé u Černous, okolí rybníků v Poustecké oboře nebo opuštěnou pískovnu v Horní Řasnici. Jako základna, kde byli členové týmu ubytováni a kde byly rovněž zpracovávány sběry a pořizovány makrofotografie živého hmyzu, posloužila již tradičně terénní stanice Severočeského muzea na Jizerce.

Během terénního průzkumu byla opět nalezena řada druhů z Jizerských hor a Frýdlantska dosud neznámá. Muzeum se tak ve spolupráci s odborníky z celé České republiky podílí na získávání nových poznatků o fauně Libereckého kraje. ■

Zrození libereckého mrakodrapu

Jiří Křížek, kurátor výstavy

K příležitosti Krajských slavností proběhne v Severočeském muzeu od června do srpna improvizovaná výstava „Zrození libereckého mrakodrapu“, která představí na čtrnácti panelech fotografie o historii sídelní budovy Libereckého kraje.

Důvodů pro pořádání výstavy je hned několik. Vznikem Libereckého kraje v roce 2000 nastala nutná potřeba nové administrativní budovy. Volba šťastně padla na budovu bývalého Státního výzkumného ústavu textilního (SVÚT), která má podobný, byť ne zcela využitý potenciál jako třeba slavný zlínský Baťův dům „21“, tj. stát se jedním z architektonických symbolů města a kraje.

Výstava nemá za cíl popsat „pouhou“ administrativní budovu plnou kancelářů a úředníků, ale popularizovat skvělé inženýrské a architektonické dílo. Základní historie budovy je obecně známá a popsána, ale přesto zůstává mnoho otázek z její minulosti, které bychom v budoucnu s pomocí pamětníků,

archivářů a historiků architektury rádi zodpověděli. V době zrození této budovy, v polovině 60. let minulého století, působilo v Liberci několik projektových ústavů, mezi kterými dnes při zpětném pohledu právem vyniká liberecká pobočka Stavoprojektu, později osamostatněná ve slavný Hubáčkův a Masákův SIAL. Stranou zdejší pozornosti ale zůstává zlínský, resp. tehdy gottwaldovský projektový ústav Centropjekt v čele s akad. arch. Zdeňkem Plesníkem, hlavním projektantem budovy SVÚT. Zlínskému architektonickému ateliéru se přes nepřízeň doby komunismu podařilo příležitostně udržet pozoruhodnou kvalitu svých projektů, jak dokládá i několik staveb na Liberecku a Jablonceku. Budova SVÚT byla v mnoha ohledech unikátní experimentální stavbou. Z mnoha zajímavostí lze například uvést, že výstavba budovy probíhala technologií tzv. zdvihaných stropů (angl. lift slab), kterou pro ČSSR vyvinul pardubický

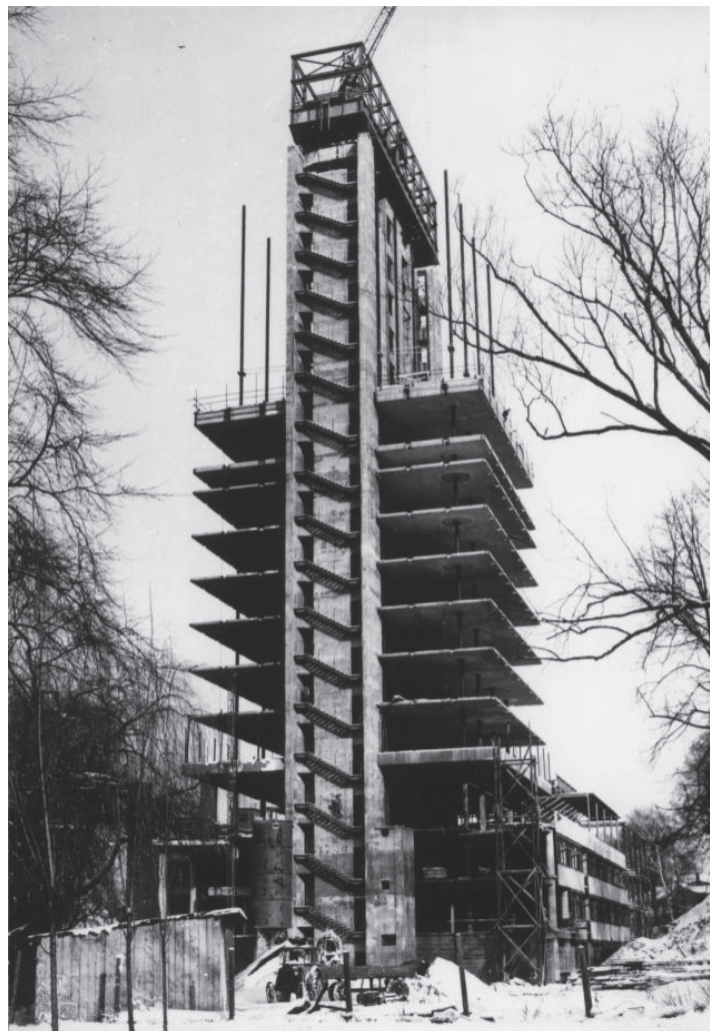

Průmstav. Původní patent amerického miliardáře, podivína a cestovatele Thomase Bakera Slicka Jr. z roku 1948 si rychle našel cestu do Evropy. V roce 1965 již byla tato upravená technologie použita v Československu a za další dva roky se zahájila stavba jednadvacetipodlažního libereckého sídla SVÚT, dodnes nejvyšší budovy ve městě. Zájem o zdvihané stropy citelně opadl v roce 1987 po katastrofálním zřícení šestnáctiposchodové budovy L'Ambiance Plaza v americkém Bridgeportu, dodnes je ale technologie zdvihaných stropů vyučována na vysokých školách a používána ve stavební praxi.

V květnu 1976 začala budova „libereckého mrakodrapu“ sloužit svému účelu – vývoji textilních technologií. Liberec získal novou

architektonickou dominantu dolního centra, na kterou si rychle zvykl. Po zániku SVÚT sloužila budova pro okresní úřad, který začal koncem 90. let 20. století s adaptací na nové krajské sídlo. Projektový ateliér SIAL v čele s Ing. Karlem Novotným vedl v letech 2000 až 2004 vzorovou obnovu, při které byly přímo památkářsky zachovány všechny podstatné znaky, jako například členění vnějšího pláště, které opticky vytváří dojem mnohem vyšší budovy. Zůstal zachován i populární výtah paternoster, další z mnoha technických výjimečností této stavby.

Výstava zapůjčená Krajským úřadem Libereckého kraje je jen úvodem k budoucímu hlubšímu poznání domu, který stále čeká na své dodatečné a dostatečné architektonické zhodnocení. ■

Výstava Industriál války

Ivan Rous, kurátor výstavy

Výstava volně navazující na publikaci „Tábory a válečná výroba“ informuje veřejnost o tehdejší výrobě v regionu, zaměřené především na letecký a raketový průmysl. Poprvé je zde obrazně propojena regionální výroba s konkrétními typy německých letadel a další technika z II. světové války. Část expozice

je věnována Hitlerovým „záračným zbraním“ V-1. Mezi exponáty nechybí autentické nálezy z podzemních továren. Expozici doplní kompletní protiletectvé dělo, jehož součástí se také na Liberecku vyráběly a které na výstavu zapůjčilo Muzeum obrněné techniky ve Smržovce. ■

Jiří Kristián Lobkowicz – 80 let od úmrtí motoristické legendy a zapomenutého turnovského rodáka

Jiří Křížek

Osobnost J. K. Lobkowicze je velmi dobře známá mezi historiky motorismu, pro regionální historii zůstávala ale mimo okruh zájmu, protože rodové a majetkové vztahy Lobkowiczů se nijak výrazně nezapsaly do minulosti Libereckého kraje.

J. K. Lobkowicz je však zajímavou výjimkou. Narodil se dne 22. února 1907 v dodnes dochovaném secesním domě č. p. 440 v Palackého ulici v Turnově a o dva dny později byl pokřtěn ve zdejší kostele. Ještě jednu vazbu bychom mohli najít přímo na Liberec – pocházela odtud Lobkowiczova „porodní bába“, kterou si nechala knížecí rodina do Turnova poslat.

Osudem rodičů J. K. Lobkowicze i jeho samotného byly automobily. Vášněň pro rychlé vozy zdědil po svém otci Bedřichovi, který mj. prošel první světovou válkou jako řidič dobrovolného automobilového sboru rakousko-uherské armády. Záhy po dosažení dospělosti začal Jiří Kristián Lobkowicz, vychovávaný po smrti otce v dubnu 1923 pouze matkou, zkoušet štěstí v Mělníce při místních závodech do vrchu. Zde se seznámil s Ing. Vladimírem Gutem, zástupcem značky Bugatti pro Československo. Během tří let vystřídal Lobkowicz v rychlém sledu čtyři závodní vozy této značky a na Masarykově okruhu v květnu 1931 dosáhl čtvrtým místem do-

Arch. František Cubr: „Plakát pro 7. memoriál J. K. Lobkowicze“ – nový přírůstek do sbírek Severočeského muzea.

dnes nejlepšího umístění českého závodníka v Grand Prix. Slibná kariéra talentovaného závodníka skončila osudným závodem na berlínském okruhu Avus dne 22. května 1932. Lobkowicz nezvládl své nové Bugatti 54, krátce po startu havaroval a smrtelně se zranil. Na jeho počest se ještě téhož roku začaly pořádat různé motoristické akce.

Severočeskému muzeu v Liberci se podařilo získat zajíma-

vý artefakt, který je spojen s Lobkowiczovým jménem – plakát ze 7. memoriálu Jiřího Kristiána Lobkowicze z roku 1938. Od roku 1932 pořádal tyto největší plochodrážní závody na škvárovém povrchu v ČSR Východočeský autoklub, od roku 1936 Československý autoklub Pardubice. Nový závodní okruh, který byl vystavěn na pardubickém tzv. Letním stadionu, rovněž nesl Lobkowiczovo jméno. Po 2. světové válce se le-

genda o tragicky zesnulém urozeném závodníkovi pomalu vytratila a rovněž povědomí o oblíbeném závodním podniku upadlo natolik, že je v literatuře někdy mylně spojován se slavnou a dodnes pořádanou Zlatou přílbou.

Výročí 80 let od úmrtí J. K. Lobkowicze se tak ukázalo být vhodným impulsem k „objevení“ neznámého turnovského rodáka, který se stal jednou z legend a symbolů meziválečného motorismu. ■

DEN ROMSKÉ KULTURY 19. 9. 2012

Celodenní program | seznámení s činností Občanského sdružení Romodrom | koncert romské skupiny | tematické přednášky „Romský holocaust“ a „Dějiny Romů do 20. století“ | ukázky romských řemesel | ochutnávky tradičních romských jídel

Výstava o romském holocaustu v muzeu

Dne 21. června 2012 byla slavnostně otevřena výstava „Genocida Romů v době druhé světové války“, která představuje globálně celé téma neznámého holocaustu Romů v Evropě. Začíná situací v Německu od roku 1933 a načrtává postup vůči „romské rase“, jaký se později uplatnil buď přesně, nebo s menšími změnami na ostatních, Německem anektovaných územích. Speciální pozornost je zaměřena na Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát, není vynecháno ani téma zapojení Romů do protinacistického odboje či osud majetku Romů po jejich odsunu do koncentračních táborů. Putovní výstava Muzea romské kultury v Brně je umístěna na terase muzea a návštěvníci ji budou moci zhlédnout až do 30. 9. 2012.

Zahájení výstavy „Genocida Romů v době druhé světové války“, 21. 6. 2012.

Na zářij připravuje muzeum ve spolupráci s Občanským sdružením Romodrom rozmanitý doprovod-

ný program „Den romské kultury“ s ukázkami tradičních řemesel či ochutnávkou romských jídel. ■

Benátský gondolový prapor v Severočeském muzeu

Dana Breuerová, kurátor sbírky textilu

Nejstarším prezentovaným předmětem na výstavě „Prapory a vlajky ve sbírkách Severočeského muzea“ je benátský gondolový prapor z roku 1563.

Podle starého inventáře byl zakoupen do sbírek v roce 1910 z Uměleckopřmyslového muzea v Berlíně. Hedvábný, oboustranně malovaný prapor z vínově červené hedvábné tkaniny byl místy silně poškozen zřejmě už v době získání a již předtím v minulosti došlo k několika opravám a retuším.

Vzácná památka čekala na svou příležitost dlouhá desetiletí v depozitáři textilu až do počátku roku 2012, kdy se naskytla možnost nechat prapor opravit a následně vystavit. Po jemném odsátí prachu a rozboru tkaniny a barviv metodou fluorescenční analýzy byl prapor uložen do speciálního dřevěného rámu na měkký podklad, potažený obarvenou hedvábnou tkaninou. Po upravení poškozených částí praporu ve vodorovné poloze a urovnání třásní i střapečků do připravených prohlubenin na povrchu desky byl prapor překryt sklem opatřeným anti-UV fólií tak, aby mohl být vystaven. Konzervátorský zásah, který byl spolufinancován z programu ISO Ministerstva kultury ČR, provedla renomovaná restaurátorka Vendulka Otavská, akademická malířka z Prahy.

Po záchranném zákroku je možné tuto významnou památku zhlédnout v Severočeském muzeu v Liberci na výstavě „Prapory a vlajky ve sbírkách Severočeského muzea“ pořádané ve spolupráci s Českou vexilologickou společností a firmou LIBEA, s.r.o., a to až do 16. září 2012. Kurátorem výstavy je PhDr. Lubor Lacina. ■

Benátský gondolový prapor s motivem Narození Panny Marie před konzervátorským zásahem.

Nevyhazujte staré hodiny a hodinky! Noste je do muzea!

Kateřina Nora Nováková, kurátor sbírky uměleckých hodin

Sbírka hodin Severočeského muzea v Liberci obsahuje v současné době přes 350 exponátů. Zahrnuje hodiny od pozdně gotických, přes exempláře hodin renesančních, velké množství hodin barokních, empírových a také z období 19. století. Ve sbírce jsou zastoupeny i velmi kvalitní secesní exempláře a hodiny z období 20.–50. let 20. století. V posledních dvaceti letech nám přibýlo také mnoho kusů z 2. poloviny minulého století.

Sbírka hodin je bohatá na různé typy jednotlivých hodinových skříní, ale i hodinových strojů. Nalezneme v ní vysoké hodiny stojací, stolní, nástěnné – pokojové (pendlovky, rámové) a kuchyňské – budíky, stopky, kuchyňské minutky i náramkové hodinky. Historické kapesní hodinky v rozmezí od raně barokních až po mnoho typů z 1. poloviny 20. století se ve sbírkách tohoto muzea nalézají taktéž.

Hodiny a hodinky přicházejí do našich sbírek různými cestami. Velkou část tvoří samozřejmě nákupy. První z nich byl uskutečněn již na páté světové výstavě ve Víd-

▲▲ Dámské náramkové hodinky značky Timex; USA, počátek 80. let 20. století; nerezocel, mosaz, sklo.

▲ Pánské digitální náramkové hodinky značky Timex; USA, polovina 80. let 20. století; nerezocel, obecný kov, sklo.

ni v roce 1873, kdy bylo Severočeské muzeum založeno. Postupně se sbírka hodin a hodinek rozrůstala o další exponáty. V 90. letech

bylo uskutečněno několik tzv. záchranných nákupů nebo převodů těch hodin, které byly zamýšleny k vývozu a prodeji v zahraničí.

V neposlední řadě je to i mnoho darů, které se vztahují zejména na přírůstky z 2. poloviny 20. století, které našťastí stále přibývají.

Mnozí lidé se domnívají, že do muzea patří jen předměty starší povahy. U nás se ale stávající kolekce snažíme dle našich možností doplňovat i o mladší přírůstky; tyto předměty nejsou sice tolik cenné pro naši současnost, ale zejména pro budoucnost. Za pár let, po ukončení funkčnosti, totiž většina těchto předmětů nenávratně zmizí a budou našim následovníkům v mozaice historie chybět.

Sbírka hodin a hodinek libereckého muzea proto velmi ráda uvítá i další rozšíření o dary hodin, budíků nebo náramkových hodinek zejména z 2. poloviny 20. století až do současnosti, u nichž není prioritní funkčnost, ale typické dobové tvarosloví. Nemusí se jednat jen o hodiny českých značek, rádi přijmeme i jiné, které doplní naši sbírku jako doklad dobové kultury jiných zemí.

Budeme proto velmi rádi, když případně i vy, milí čtenáři, do naší sbírky přispějete. ■

Páté číslo čtvrtletníku nám otevřel druhý ročník. Po roce jsme obměnili stěžejní barvu ze žluté na jásavě zelenou, která bude časopis provázet zase jeden celý rok. Na titulní straně začínají dva články, oba o historii techniky, přesto stojící proti sobě. První příspěvek je o původní kabině lanové dráhy na Ještěd. O technice, která sloužila lidem, přinášela radost a ulehčovala život. Proti tomu stojí článek o V-1 Reichenberg. O střele, která v původní verzi ničila a zabíjela a měla dopomoci nacistickému Německu k vítězství ve druhé světové válce. Uvnitř čísla najdete ohlédnutí za povedenou akcí „Měsíc s fotokomorou“ a pozvánku na výstavu o romském holocaustu. A jsou to právě protiklady, které nám umožňují rozlišovat dobro a zlo nebo si vážit radosti. ■

Výstavy Severočeského muzea v Liberci červenec – srpen – září 2012

Industriál války

14. červen – 2. září 2012

Výstava má za cíl představit válečný průmysl a jeho fungování za druhé světové války především na Liberecku. Budou zde publikovány nejnovější poznatky v tomto oboru.

Prapory a vlajky ve sbírkách SM

22. červen – 16. září 2012

Výstava pořádaná ve spolupráci s Českou vexilologickou společností a libereckou firmou LIBEA, s.r.o., nabídne atraktivní pohled na sbírkový fond, který nemá v České republice obdoby.

Genocida Romů v době druhé světové války

22. červen 2012 – 30. září 2012

Putovní výstava Muzea romské kultury v Brně představuje globálně celé téma neznámého holocaustu Romů v Evropě. Speciální pozornost je zaměřena na Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát, není vynecháno ani téma zapojení Romů do protinacistického odboje či osud majetku Romů po jejich odsunu do koncentračních táborů.

Zrození libereckého mrakodrapu

22. červen 2012 – 12. srpen 2012

Výstava fotografií budovy bývalého Státního výzkumného ústavu textilního (SVÚT), dnešního sídla Libereckého kraje – nejvyšší stavby v Liberci a ojedinělého inženýrského díla, které dosud čeká na své dodatečné a dostatečné architektonické zhodnocení.

Výběr z akcí

červenec–srpen–září 2012

LIBERECKÝ FLAŠINETÁŘ
15.–17. srpen 2012

**KONCERT SBORU
CUM DECORE**
2. září 2012 od 18.30 hodin,
slavnostní vestibul SM

**K. N. NOVÁKOVÁ,
M. LHOTOVÁ:
FOTOGRAFICKÉ SBÍRKY
SEVEROČESKÉHO MUZEA**
5. září 2012 od 18.00 hodin,
AV sál SM

**DNY EVROPSKÉHO
KULTURNÍHO DĚDICTVÍ (EHD)**
8. září 2012, SM

**DEN ROMSKÉ KULTURY
V SEVEROČESKÉM MUZEU**
19. září 2012, SM

**ZAHÁJENÍ VÝSTAVY „PAVEL
WERNER: SKLO A KRESBY“**
13. září 2012 od 16.00 hodin,
slavnostní vestibul SM

Fotografie ze sbírek SM

Markéta Lhotová, historička

Po stopách fotografa prof. Rudolfa Ginzela | V současné době probíhá příprava nové výstavy v prostorách Kabinety fotografie, která bude věnována tvorbě R. Ginzela z let 1906–1939. Pro přesné určení vyhledáváme nyní jednotlivé motivy v terénu a pořizujeme současné snímky. | Rudolf Ginzl, Úštěk – Ptáčí domky, 2. 5. 1915, okolo 8:30 hodin | Milada Dománková, tentýž motiv, 24. 4. 2012, 15:21 hodin.